

NAZWY WYBRANYCH ZAWODÓW LEŚNYCH – KRÓTKIE BADANIE DIACHRONICZNE

Paula Trzaskawka

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

WSTĘP

Każda grupa zawodowa w Polsce ma swoje wewnętrzne rozróżnienia, np. lekarze na specjalności, nauczyciele szkolni na rodzaj nauczanego przedmiotu, nauczyciele akademicki na określoną funkcję w strukturze uczelni oraz ze względu na tytuły naukowe itp. Bardzo duża część zawodów jest sklasyfikowana w obwieszczeniu w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności (Dz.U. 2018 poz. 227). Niektóre zawody są uszczegółowione (np. lekarz nefrolog), a jeszcze inne funkcjonują pod bardziej ogólnym jednym terminem (np. muzyk). Jeżeli chodzi o nazwy zawodów leśnych, to klasyfikacja ISCO-08 wyróżnia główną kategorię zawodów leśnika i rybaka z drobnymi rozróżnieniami, o których przeczytamy więcej poniżej. W ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 roku (Dz.U. 1991 nr 101, poz. 444) możemy znaleźć hierarchię, poczynając od dyrektora generalnego po służbę leśną. Na stronach nadleśnictw również znajdziemy całe schematy organizacyjne poszczególnych jednostek. Natomiast jeśli chodzi o nazwy funkcjonujące w słownikach, to poczynając od słownika wileńskiego, który historycznie rzecz biorąc, jest pierwszym tak dużym słownikiem języka polskiego, znajdziemy w nim przede wszystkim takie już archaiczne terminy odnoszące się do zawodów leśnych, jak *gajowy* czy nawet *gajownik*. Celem artykułu jest analiza diachroniczna nazw zawodów leśnych w języku polskim. Należało wziąć pod uwagę wybrane piśmiennictwo poświęcone zawodowi leśnika, aż po

Adres do korespondencji – Corresponding author: Paula Trzaskawka, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Neofilologii, Instytut Lingwistyki Stosowanej, al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań, e-mail: paula.trzaskawka@amu.edu.pl

najbardziej aktualne – obwieszczenie czy klasyfikacja ISCO-08. Poniższa analiza ma pokazać spektrum terminologiczne nazw zawodów leśnych, ich rozróżnienie na formę męską i żeńską oraz zmiany terminologiczne, w tym semantyczne, poszczególnych jednostek językowych. Do analizy diachronicznej definicji poszczególnych zawodów leśnych posłużyły wcześniej już wspomniany słownik wileński, słownik Lindego, *Słownik języka polskiego* (SJP) oraz definicje, które obecnie funkcjonują np. na stronach nadleśnictw.

Na początek należałoby słów kilka napisać na temat samych słowników. *Słownik języka polskiego* autorstwa Samuela Bogumiła Lindego to 6-tomowy, wydany w latach 1807–1814 pierwszy słownik języka polskiego (por. ŻMIGRODZKI 2003, s. 138–139). Zawiera on 60 000 zdefiniowanych haseł, w tym około 2000 nazw własnych (por. BAŃKO¹). Uprzednio był największym przedsięwzięciem wydawniczym w Polsce. Należy mieć na względzie fakt, że dzieło to było efektem pracy zespołowej, a nie tylko tworem Lindego. Józef Maksymilian Ossoliński był inicjatorem oraz fundatorem projektu. Linde, pracując w Wiedniu i porządkując oraz poszerzając księgozbiór Ossolińskiego, zgromadził liczne materiały do planowanego wydania słownika języka polskiego (por. KLEMENSIEWICZ 1985). Oprócz tego określał udział swojego pracodawcy w tworzenie dzieła „tak kosztem jak osobistym trudem” (por. OLKIEWICZ 1988). Komediodpisarz książę Adam Kazimierz Czartoryski również opracowywał część materiału językowego do słownika. Prowadził on z Lindem swoistą „literacką korespondencję zaszczycając autora, z bogacił dzieło wiadomościami, objaśnieniami, wyłączeniami (...) zwłaszcza co do języków wschodnich” (por. OLKIEWICZ 1988). Natomiast materiałem dotyczącym mowy potocznej zajmował się profesor Antoni Magier. Jak pisze we wstępie autor słownika, „(...) stąd imię jego często jest cytowane pod słowami rzemieślniczymi lub kunsztownymi” (LINDE 1807, s. II–IV). Jeżeli zaś chodzi o samą treść słownika, to po raz pierwszy w polskim piśmiennictwie jako formę podstawową czasownika zastosowano bezokolicznik (por. BAŃKO²). Obok hasła głównego znajdują się odpowiedniki w innych językach, tj. niemieckie, z innych języków słowiańskich, a także łacińskie i greckie (ŻMIGRODZKI 2003, s. 140). W sumie w słowniku odnaleźć można ponad 250 tys. ekwiwalentów (por. BAŃKO³), co jest liczbą imponującą jak na tamte czasy. Znaczenia wyrazów zostały zilustrowane cytatami dzieł autorów od XVI do początku XIX wieku (ŻMIGRODZKI 2003, s. 139). Co więcej, hasła w słowniku były również opatrzone uwagami odnoszącymi się do historii i etymologii (por. BAŃKO⁴).

1 <http://www.leksykografia.uw.edu.pl/slowniki/37/slownik-jezyka-polskiego-warszawa-1807-1814> (dostęp: 31.12.2019).

2 <http://www.leksykografia.uw.edu.pl/slowniki/37/slownik-jezyka-polskiego-warszawa-1807-1814> (dostęp: 31.12.2019).

3 <http://www.leksykografia.uw.edu.pl/slowniki/37/slownik-jezyka-polskiego-warszawa-1807-1814> (dostęp: 31.12.2019).

4 <http://www.leksykografia.uw.edu.pl/slowniki/37/slownik-jezyka-polskiego-warszawa-1807-1814> (dostęp: 31.12.2019).

Słownik języka polskiego wydany w Wilnie w 1861 roku, tzw. słownik wileński, to drugie tak dużych rozmiarów dzieło, dotyczące języka polskiego. W podtytule słownika możemy przeczytać:

Słownik języka polskiego, obejmujący: oprócz zbioru właściwie polskich, znaczną liczbę wyrazów z obcych języków polskiemu przyswojonych; nomenklatury tak dawne, jak też nowo w użycie wprowadzone różnych nauk, umiejętności, sztuk i rzemiosł; nazwania monet, miar i wag główniejszych krajów i prowincji; mitologię plemion słowiańskich i innych ważniejszych, tudzież oddzielną tablicę słów polskich nieforemnych z ich odmianą; do podręcznego użytku wypracowany przez Aleksandra Zdanowicza, Michała Bohusza Szyszkę, Januarego Filipowicza, Walerjana Tomasze-wicza, Florjana Czepielińskiego i Wincentego Korotyńskiego, z udziałem Bronisława Trentowskiego. Wydany staraniem i kosztem Maurycego Orgelbranda.

Autorzy słownika należeli do wileńskiej elity intelektualnej i w większości ukończyli Uniwersytet Wileński. Na czele grupy stał Aleksander Zdanowicz, pedagog i historyk, który zebrał zespół i opracował prototyp słownika. Słownik zawiera około 110 000 haseł. F.F. SŁAWIŃSKI (1873) wyliczył natomiast, że słownik obejmuje 108 513 wyrazów. W odróżnieniu od słownika Lindego jest całkowicie polski, jedynie niektóre hasła zawierają obce jednostki leksykalne w opisie polskich leksemów oraz przy niektórych zapożyczeniach. Oprócz tego przy części polskich terminów naukowych znajdują się ich łacińskie odpowiedniki, co raczej obecnie jest już regułą. Co ciekawe, stosowana zasada alfabetyzacji różni się nieco od współczesnej, co powoduje niekiedy problem w odnalezieniu szukanego hasła. Na przykład takie litery jak C i Ć traktowane są jako warianty jednego znaku, toteż hasło *ćma* znajduje się między hasłami *ćło* i *ćmak*. Słownik ten w przeciwieństwie do słownika Lindego jest słownikiem dwutomowym, uwzględniającym leksykę zarejestrowaną w słowniku Lindego, ale też i nową. Zawiera słownictwo ogólne, potoczne, regionalne, leksykę zawodową i terminologię naukową oraz leksykę dawną. Można w nim znaleźć dużą liczbę cytatów, które mają oddać autentyczność podanych w słownikach haseł.

Obecnie za źródła definicji mogą posłużyć nam *Słownik języka polskiego*, strony internetowe nadleśnictw czy wszelkie inne źródła internetowe, w których możemy znaleźć definicje danego zawodu. Oprócz wcześniej już wspomnianych klasyfikacji ISCO-08 i obwieszczenia w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności, w nich także odnajdziemy część definicji wybranych zawodów leśnych. I tak na przykład na stronie Departamentu Rynku Pracy MRPiPS (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej) możemy odnaleźć zadania zawodowe oraz swego rodzaju definicje, czym zajmuje się *technik leśnik* (to twór XX-wieczny, nieobecny w ww. słownikach).

MATERIAŁ BADAWCZY

W swoich badaniach autorka wykorzystała następujące dokumenty:

- Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2017 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania z dn. 25 stycznia 2018 roku, poz. 227;
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania – tekst jednolity (Dz.U. 2018 poz. 227);
- Klasyfikację zawodów i specjalności ISCO-08;
- słownik wileński;
- słownik Lindego;
- *Słownik języka polskiego* (dalej w artykule zwany SJP) Witolda Doroszewskiego.

METODY BADAWCZE

Zastosowane przez autorkę metody badawcze obejmują:

- analizę terminologiczną materiału badawczego (obserwacja empiryczna);
- analizę literatury przedmiotu.

WYNIKI

Klasyfikacja zawodów leśnych

W Polsce istnieje specjalna klasyfikacja zawodów i specjalności, tj. systematyczny spis zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Znajduje się ona w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2017 roku w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania. Klasyfikacja ta jest pięciopoziomowym, hierarchicznie usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Jak możemy przeczytać dalej w dokumencie:

Zawód stanowi źródło dochodów i oznacza zestaw zadań (czynności) wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wymagających kompetencji nabytych w toku uczenia się lub praktyki; [natomiast] specjalność obejmuje część zawodu, wymagającą dodatkowych kompetencji.

Klasyfikacja ta została opracowana na podstawie Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów ISCO-08. Aktualizacja klasyfikacji w celu dostosowania do zmian zachodzących na rynku pracy (polskim i europejskim) poprzez wprowadzenie nowych zawodów/specjalności odbywa się co 2–3 lata na mocy

zmian w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dotyczącym klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy i zakresu ich stosowania. Klasyfikacja ta nie reguluje kwestii dopuszczania do wykonywania zawodu i spełniania wymagań kwalifikacyjnych przez osoby oferujące swoje usługi w danym zawodzie na rynku pracy, nie reguluje też standaryzacji kształcenia, szkolenia i nadawania uprawnień kwalifikacyjnych przez podmioty oferujące te usługi (np. kursy lub szkolenia). Jak możemy przeczytać dalej w Dzienniku Ustaw, klasyfikacja jest przede wszystkim narzędziem wykorzystywanym do potrzeb statystyki, zatrudnienia, pośrednictwa i poradnictwa zawodowego, prowadzenia badań, analiz, prognoz i innych opracowań dotyczących rynku pracy.

Według klasyfikacji zawodów i ich numerów (po lewej) te, które możemy zaliczyć do zawodów leśnych, to m.in.:

- 231007 Nauczyciel akademicki – nauki leśne,
- 232005 Nauczyciel przedmiotów zawodowych rolniczych i leśnych,
- 314206 Technik pszczelarz (S),
- 3143 Technicy leśnictwa,
- 314301 Technik leśnik (S).

Według podanego w klasyfikacji rozróżnienia literą 'S' oznaczone zostały zawody szkolne, ujęte w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

Jeżeli chodzi o zawody figurujące pod numerem 6 w klasyfikacji, to znajdują się w niej rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy. Jak możemy przeczytać w obwieszczeniu:

grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uprawy i zbioru ziemioplodów, zbierania owoców lub roślin dziko rosnących, uprawy i eksploatacji lasów, chowu i hodowli zwierząt, połowów lub hodowli ryb.

Pełna klasyfikacja znajduje się poniżej:

- 6123 Pszczelarze i hodowcy jedwabników,
- 612301 Hodowca jedwabników,
- 612302 Pszczelarz (S),
- 62 Leśnicy i rybacy,
- 621 Robotnicy leśni i pokrewni,
- 6210 Robotnicy leśni i pokrewni,
- 621001 Drwal/pilarz drzew,
- 621002 Robotnik leśny,
- 621003 Wozak zrywkarz,
- 621090 Pozostali robotnicy leśni i pokrewni.

Oprócz powyższych znajdziemy jeszcze pojedynczo występujące zawody (oderwane od innych grup, a klasyfikujące się jako zawody leśne):

- 213203 Inżynier leśnictwa,
- 541907 Strażnik leśny.

Struktura klasyfikacji, którą możemy znaleźć w ustawie poz. 227, jest wynikiem „grupowania poszczególnych zawodów i specjalności w grupy elementarne, a te z kolei w bardziej zagregowane grupy średnie, duże i wielkie, na podstawie podobieństwa kompetencji wymaganych do realizacji zadań zawodowych”. W klasyfikacji uwzględniono bardziej szczegółowe nazwy zawodów (w dzienniku możemy przeczytać o „szczegółowych poziomach kształcenia” bądź „szerokich poziomach kompetencji”), które również znajdują się w ISCO-08 oraz w Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Edukacji (ISCED 2011).

Definicje słownikowe nazw zawodów leśnych

Wszystkie definicje ze słowników wileńskiego oraz Lindego zapisane są w oryginale. Należy również mieć na względzie, że słownik wileński jest dużo „przyjaźniejszy” od słownika Lindego. Słownik Lindego oprócz definicji niemieckich (zapisu inną czcionką – gotykiem, która jest trudna do rozczytania) oraz zmian alfabetycznych jest mniej przystępny od wersji słownika wileńskiego. Dlatego też dużo więcej będziemy mogli znaleźć tutaj definicji ze słownika wileńskiego niż słownika Lindego.

W słowniku wileńskim odnaleźć można wiele terminów, które wskazywałyby na zawód leśniczego, m.in. *leśnik*, *leśniak*, *leśniczek*, *leśniczka* itd. Jednak każdy z tych terminów ma swoją niepowtarzalną definicję, niekiedy bardzo odległą od wizji, która nam się klaruje, gdy widzimy bądź słyszymy termin *leśniczy*.

Kim zatem jest *leśnik*? Pierwsze hasło słownikowe wskazuje na zwierzę ssące, należące do rzędu naczelnych, małpiastych, jednak jako drugie znaczenie, pod hasłem *provincjonalne* widnieje *strażnik leśny*. A kim był zatem strażnik leśny? Pod hasłem *strażnik* w słowniku wileńskim znajdziemy aż sześć znaczeń:

1. ten, który straż trzyma, stróż.
2. fig. opiekun, obrońca.
3. jeneiat awangardy*\przedniej straży.
4. przy rogatkach; wizytator, celnik, akcyzuik.
5. w administracji leśnej, ranga zasłużonego strzelca; ten, któremu powierzono część lasu do pilnowania.
6. w l m. strażniki; przenośnie ceduły, przestrogi, anotacje.

Nas interesować najbardziej będzie piąta definicja dotycząca administracji leśnej, czyli osoby sprawującej pieczę nad częścią lasu. W tym miejscu należałoby zwrócić uwagę na odmianę żeńską zawodu strażnika. Dziś powiedziałoby się na taką panią per *strażniczka*. Jednak w słowniku wileńskim to nie kto inny jak żona strażnika, również zwana *strażnikową*. Drugą definicją strażniczki jest osoba czuwająca, mająca dozór – dozorczyńi. Nie jest to jednak rozróżnienie na panią, która zajmuje się strzeżeniem lasu. Trzecią definicją jest opiekunka z podanym przykładem o charakterze religijnym: Panno święta, opiekunko i strażniczko moja! Pod hasłem *strażnikowa* znajdziemy dwie definicje: 1) żona strażnika oraz 2) żona dozorującego nad lasami strażnika. W słowniku Lindego pod hasłem *strażnik* znajdziemy „straż mający, stróż”. Obecnie na stronie Lasów

Państwowych możemy odnaleźć taką oto definicję *strażnika leśnego* (brak odmiany żeńskiej):

Pracownik Służby Leśnej nadleśnictwa zatrudniony do zwalczania przestępstw i wykroczeń zaliczanych do szkodnictwa leśnego. Strażnik leśny przy wykonywaniu swoich zadań ma prawo m.in. do: legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia, nakładania oraz pobierania grzywien w postaci mandatu karnego, zatrzymywania i dokonywania kontroli środków transportu na obszarach leśnych oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie, przeszukiwania pomieszczeń i innych miejsc w sytuacjach uzasadnionego podejrzenia o popełnienie przestępstwa. Uprawnienia strażnika leśnego w zakresie zwalczania szkodnictwa leśnego przysługują również nadleśniczemu, jego zastępcy oraz inżynierowi nadzoru, leśniczemu i podleśniczemu⁵.

Obecnie służba leśna w każdym nadleśnictwie jest samodzielną jednostką organizacyjną Lasów Państwowych, działająca na podstawie ustawy o lasach (Dz.U. 1991 nr 101, poz. 444 z późn. zm.). Każde nadleśnictwo składa się z następujących pracowników służby leśnej:

1. nadleśniczy;
2. zastępca nadleśniczego; główny księgowy;
3. inżynier nadzoru;
4. leśniczy; starszy strażnik leśny; starszy specjalista służby leśnej;
5. podleśniczy; strażnik leśny; specjalista służby leśnej.

Na stronach nadleśnictw widnieją schematy organizacyjne, które mniej lub więcej różnią się od siebie. Powyższa klasyfikacja została zaczerpnięta ze strony Nadleśnictwa Zielona Góra. Na czele stoi *nadleśniczy*, który jest pracownikiem administracji leśnej jednoosobowo kierującym nadleśnictwem, ponoszącym za nie odpowiedzialność i reprezentującym je na zewnątrz⁶. *Zastępca nadleśniczego* odpowiada za całokształt sfery produkcyjnej w nadleśnictwie, kieruje Działem Gospodarki Leśnej i pracą leśniczych. *Inżynier nadzoru* wykonuje w nadleśnictwie czynności kontrolne w zakresie ustalonym przez nadleśniczego. W sprawach dotyczących planowania gospodarczego, koordynacji i realizacji prac gospodarczych w nadleśnictwie współpracuje on z zastępcą nadleśniczego. Podejmowane przez niego czynności polegają na systematycznej obserwacji stanu lasu i innego mienia na terenie nadleśnictwa w celu ochrony mienia oraz lasów przed szkodnictwem⁷. Natomiast *Straż Leśna* i pracujący w niej strażnicy podlegają nadleśni-

5 Podleśniczy to: „Pracownik administracji leśnej zatrudniony w charakterze pomocnika leśniczego” (Lasy Państwowe <https://www.lasy.gov.pl/pl/edukacja/slownik/p/podlesniczy>; dostęp: 2.01.2020).

6 <http://www.zielonagora.zielonagora.lasy.gov.pl/organizacja-nadlesnictwa#.XhHtghtCfcs> (dostęp: 5.01.2020).

7 Definicja za <http://www.zielonagora.zielonagora.lasy.gov.pl/organizacja-nadlesnictwa#.XhHtghtCfcs> (dostęp: 5.01.2020).

czemu. *Straż Leśna* prowadzi sprawy związane ze szkodnictwem leśnym. Poniżej znajdują się przykładowe schematy organizacyjne Nadleśnictwa Zielona Góra (ryc. 1) oraz dystynkcje służby leśnej (ryc. 2).

Innym ciekawym terminem ze słownika wileńskiego, który mógłby wskazywać na zawody leśne, jest na przykład termin *leśniak*. *Leśniak* to leśny człowiek, w lasach żyjący (brak terminu we współczesnym SJP). Zatem należałoby ostatecznie wziąć na warsztat termin najbliższy współczesnemu czytelnikowi, tj. *leśniczy*. W słowniku wileńskim odnajdziemy takie oto dwie definicje: 1) przymiotnik od lasów, albo leśniczego, np. Urząd leśniczy; 2) dozorca lasów, gajowy⁸. To nam wskazuje kolejne dwa terminy, tj. *gajowy* (który obecnie już nie funkcjonuje zbyt często ze względu na to, że nie ma takiego stanowiska, jest to właściwie już nazwa historyczna) bądź *dozorca leśny*. W słowniku Lindego pod hasłem *leśniczy* odnajdziemy również terminy synonimiczne *leśnik* oraz *gaiowy* oraz definicję, że leśniczy od dozoru lasów imię ma. Obecnie SJP oprócz terminu synonimicznego *leśnik* mówi o leśniczym jako o zarządcy wyznaczonego obszaru leśnego. *Leśnik* (za internetowym słownikiem języka polskiego Doroszewskiego) to m.in.: 1) zarządca wyznaczonego obszaru leśnego; leśniczy; 2) specjalista od gospodarki leśnej; 3) pracownik leśnictwa. Wyróżnia się również termin *leśnik* jako potoczne znaczenie technikum leśnego. Co ciekawe, inne definicje terminu *leśnik* vs *leśniczy* podają strony nadleśnictw. W Nadleśnictwie Konstantynowo (autorką tekstu jest Katarzyna Maćkowiak) przeczytamy: „Można powiedzieć, że każdy leśniczy jest leśnikiem, ale nie każdy leśnik jest leśniczym”. Jakie zatem są różnice między leśnikiem a leśniczym według leśników z Nadleśnictwa Konstantynowo?

Leśnik to osoba posiadająca wykształcenie leśne, która może pracować np. w Lasach Państwowych. Zajmuje wtedy różne stanowiska. Leśnik może być referentem, czyli pracownikiem biurowym, zajmującym się określoną tematyką dotyczącą gospodarki leśnej. Może być także specjalistą Służby Leśnej, który podobnie jak referent pracuje głównie w biurze, ale posiada prawo do noszenia munduru i dystynkcji (oznak) służbowych. Leśnikiem jest również strażnik leśny, pracujący przede wszystkim w terenie. Wreszcie leśnikami są pracownicy terenowi, czyli leśniczy i podleśniczy (zastępca leśniczego), którzy odpowiedzialni są za określony fragment lasu (czyli leśnictwo). Oczywiście leśnikami są również: nadleśniczy, zastępca nadleśniczego i inżynier nadzoru, którzy kierują pracą pozostałych pracowników nadleśnictwa.

Powyższa definicja sugeruje nam, że termin *leśnik* jest hiperonimiczny w stosunku do terminu *leśniczy* oraz że nie są to nazwy synonimiczne, o których

8 Jako ciekawostkę w słowniku wileńskim pod hasłem *leśniczowstwo* odnajdziemy definicję mówiącą, że zbiorczo oznacza ono leśniczego z żoną. *Leśniczowstwo* to także urząd leśniczego, jurysdykcja leśna. Natomiast leśnictwo to: 1) zawiadywanie lasami, gospodarstwo leśne; 2) nauka leśnicza; 3) urząd leśniczego, *obacz Leśniczowstwo*. Natomiast *leśnictwo* w słowniku Lindego to zawiadywanie lasami, gospodarstwo* leśne. *Leśniczowstwo* to leśniczy z żoną wg Lindego.

można przeczytać w słownikach, iż takie są. Natomiast na stronie Lasów Państwowych również odnajdziemy rozróżnienie na leśniczego i leśnika. Pod hasłem *leśniczy* mamy:

pracownik terenowy Służby Leśnej, bezpośrednio podlegający zastępcy nadleśniczego, kierujący leśnictwem, do którego zadań należy całokształt spraw związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej; sprawuje on także nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności skarbu państwa. Leśniczemu podlegają podleśnicy i gajowy.

A pod hasłem *leśnik*:

specjalista w dziedzinie gospodarki leśnej, osoba zatrudniona w leśnictwie.

Taka różnorodność w definicjach może sprawiać nie lada kłopot w prawidłowej nomenklaturze. Pytanie brzmi, którymi definicjami należałoby się posługiwać, słownikowymi czy uzualnymi, podawanymi przez nadleśnictwo? Jest to problem wpływu języka specjalistycznego (języka leśnictwa) na język potoczny.

Inną nazwą zawodu leśnego, do którego mamy odwołanie w słowniku wileńskim, może być termin *pobereźnik* (z rosyjskiego, wyraz przestarzały) pilnujący lasów pobrzeżnych, strażnik leśny. U Lindego to „ruskie słowo”, „po brzegach lasów pilnujący strażnik; leśny”. Natomiast *podbereźnik*, będący wyrazem prowincjonalnym, to leśniczy. Żaden z tych terminów nie występuje w słowniku języka polskiego Doroszewskiego.

Współcześnie do zawodów okołoleśnych zaliczyć można *bartnika*, czyli pszczelarza hodującego pszczoły w barciach. Słownik wileński wyróżnia dwa terminy, mianowicie *bartnik* i *bartnica*. Zaczniemy od drugiego, który mógłby wskazywać na formę żeńską, tj. *bartnica*. Jednakże w słowniku czytamy, że *bartnica* to ż. bart. (żeński bartniczy) narzędzie w kształcie *dłóta* do wyrabiania czyli dziania barci, albo dzieni. Natomiast *bartnik*, zdrobniale *bartniczek*, *bartniczka* to: 1) pasiekarz, pasiecznik, pszczelarz, właściwie koło barci leśnych chodzący; 2) chłop nieokrzesany, prostak; 3) rudy, mały niedźwiedź, który na drzewo łązi do barci dla miodu; 4) motyl, zanocnica, pszczołom bardzo szkodliwa. Terminy i ich definicje ze słownika wileńskiego są identyczne z terminami ze słownika Lindego. Obecnie o bartniku mówimy, że jest to: 1) dawne określenie na pszczelarza zajmującego się hodowlą pszczół w barciach, a później także w pasiekach; pasiecznik; oraz 2) gwarowa nazwa niedźwiedzia. Można zauważyć, że termin *bartnik* posiada w tej chwili zawężone znaczenie. Dziś w klasyfikacji ISCO-08 przede wszystkim występującą nazwą zawodu jest pszczelarz (612302) bądź technik pszczelarz (314206).

Kolejnym terminem, który należy do terminów związanych z zawodem leśnym, jest mniej dzisiaj znany *gajowy*⁹ (u Lindego *gaiowy*). Natomiast w słowniku

9 Na stronie Lasów Państwowych przeczytamy, że *gajowy* to „zanikające stanowisko w strukturze administracyjnej nadleśnictwa; pracownik terenowy zajmujący się głównie

wileńskim znajdziemy jeszcze takie terminy, jak *gajownik* (u Lindego *gaiownik*, tj. gaiowy, leśniczy, obecnie termin w SJP nie występuje), *gajowiec* czy *gajowina*. W słowniku *gajownik* jest słowem synonimicznym do *gajowy*, oznacza on gajowego, leśniczego, pobereźnika oraz owcznika¹⁰. Natomiast termin *gajowy* ma dwa znaczenia: jako przymiotnik od gaju (zobacz leśny), np. gajowa miodunka, wyraz botaniczny zobacz rdest wężownik (*Polygonum bistorta* L.), roślina lub strażnik gaju, leśniczy, gajownik. *Gajowina* (też gajowizna, brak obu terminów w SJP), która mogłaby wskazywać na żonę gajowego, oznacza grunt gajem okryty lub pole na las zapuszczone. Ostatnim terminem podobnym do *gajowego* jest *gajowiec* w słowniku wileńskim. Termin *gajowiec* ma dwa znaczenia w słowniku wileńskim. Pierwsze z nich to ptak z rzędu siernojadych oraz roślina z rodziny wargowych. Termin jest bliski semantycznie, jednak definicja wskazuje na całkiem inne znaczenie. Obecnie pod hasłem *gajowiec* w SJP znajdziemy gajowiec żółty – bylina z rodziny jasnotowatych, w Polsce pospolita. Po raz kolejny mamy do czynienia z przesunięciem znaczenia i zawężeniem definicji terminu.

Na stronie Departamentu Rynku Pracy MRPiPS możemy odnaleźć zadania zawodowe oraz swego rodzaju definicje, czym zajmuje się *technik leśnik*, czyli zawodu, który w strukturze nadleśnictwa nie występuje *per se*, natomiast technika leśna kształcą w tym zawodzie. *Technik leśnik* został skategoryzowany jako zawód szkolny, ujęty w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego pod kodem 314301. Dalej możemy przeczytać w syntezie, czym zajmuje się technik leśnik:

Zarządza, organizuje i nadzoruje prace z zakresu gospodarki leśnej: nasiennictwa, szkółkarstwa, hodowli, ochrony i użytkowania lasu; dobiera właściwe narzędzia i urządzenia do wykonania określonych prac; sporządza szacunki brakarskie, kieruje zabiegami pielęgnacyjnymi (strona Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – link w bibliografii).

Do zadań zawodowych technika leśnego zaliczyć można:

- planowanie, organizowanie i nadzorowanie zbioru, przechowywania i przygotowania nasion drzew i krzewów leśnych;
- kierowanie produkcją szkółkarską oraz planowanie, organizowanie i nadzorowanie prac odnowieniowych w drzewostanie leśnym;
- ustalanie potrzeb nawozowych, dobieranie nawozów do gleb leśnych, prowadzenie akcji zalesieniowych i zadrzewieniowych;
- kierowanie wykonywaniem zabiegów pielęgnacyjnych w różnych fazach wzrostu i rozwoju drzewostanów;

ochroną przed szkodnictwem leśnym i wykonywaniem zadań zleconych przez leśniczego” (<https://www.lasy.gov.pl/pl/edukacja/slownik/g/gajowy>; dostęp: 20.02.2020).

¹⁰ Termin w słowniku SJP nie występuje.

- rozpoznawanie zagrożeń powodowanych przez czynniki biotyczne i abiotyczne, z uwzględnieniem pożarów leśnych, stosowanie środków zapobiegania i przeciwdziałania;
- nadzorowanie pomiaru oraz określanie wieku drzew i drzewostanów, prowadzenie szacunków brakarskich oraz organizowanie i nadzorowanie pozyskiwania i zrywki drewna;
- prowadzenie przebudowy lasów, ustalanie składu drzewostanu leśnego pod względem odporności na choroby i szkodniki oraz bezpieczeństwa pożarowego;
- dokonywanie odbioru wykonanych prac, sporządzanie stosownej dokumentacji;
- dobieranie odpowiednich narzędzi i urządzeń do wykonywania określonych prac leśnych oraz zapewnianie ich przygotowania, konserwacji i przechowywania;
- organizowanie prac z zakresu zagospodarowania łowisk leśnych i szacowanie szkód łowieckich;
- kierowanie ruchem turystycznym w przydzielonym terenie leśnym;
- patrolowanie lasu i prowadzenie dochodzeń w przypadku stwierdzonych szkód, kradzieży płodów leśnych i kłusownictwa. (strona Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – link w bibliografii).

Do dodatkowych zadań zawodowych technika leśnego należeć będzie sprawowanie nadzoru nad lasami niepaństwowymi oraz kierowanie prywatnym zespołem usługowym na rzecz leśnictwa.

Rodzaj męski oraz żeński zawodów leśnych

Na wstępie należałoby przytoczyć pewną zasadę znajdującą się w rozporządzeniu mówiącym o prawidłowym klasyfikowaniu zawodów, tj. zasadę nr 15:

Zawód nie ma płci – użyte w klasyfikacji tradycyjne nazwy zawodów rodzaju męskiego oraz nazwy rodzaju żeńskiego tylko w zawodach wyraźnie zdominowanych przez kobiety nie powinny mieć wpływu na klasyfikowanie osób.

Jednak A. NAGÓRKO (1998) w swoich refleksjach na temat słowotwórstwa w języku polskim napisała, że męskie nazwy zawodów są bardziej pragmatycznie nacechowane i mają charakter bardziej prestiżowych niż żeńskie. Co więcej, badanie przeprowadzone przez V. KAMASĘ (2007) potwierdza tezę, że męskie nazwy zawodów są postrzegane jako bardziej prestiżowe. W 2001 roku Halina Jadacka pisała, że użycie żeńskiej nazwy zawodu jest związane z „zawodem kobiecym jako gorszym lub mniej poważnym” (por. JADACKA 2005). Co ciekawe, według V. KAMASY (2007, s. 78) różnice między postrzeganiem kobiet posługujących się męskim odpowiednikiem zawodu a żeńskim można podzielić na kilka kategorii:

1. Zarówno imiona żeńskie, jak i męskie są silnym nośnikiem stereotypowych cech płci. Towarzyszą temu różnice w statusie obu nazw, przy czym nazwa dla mężczyzny wyraźnie wiąże się z wyższym prestiżem.

2. Nazwy żeńskie są silnie nacechowane stereotypową kobiecością, podczas gdy nazwy męskie kojarzone są raczej z zaprzeczeniem stereotypowo kobiecych nazw niż cech stanowiących treść stereotypu męskości. Status osób używających obu nazw jest dość równy, chociaż kobiety używające męskiej formy nazwy zawodu są uważane za bardziej profesjonalne i kompetentne.
3. W cechach obu płci dominują cechy powszechnie kojarzone z danym zawodem. Osobom używającym żeńskiej nazwy zawodu przypisuje się nieco więcej cech stereotypowo kobiecych, zaś osobom używającym męskiej formy – bardziej profesjonalnych.

W Polsce, mówiąc o zawodzie mężczyzny lub kobiety w zakresie leśnictwa, należałoby przeprowadzić badanie, które ujawni, czy istnieją jakiekolwiek różnice w postrzeganiu zawodu kobiety lub mężczyzny jako gorszego lub lepszego od drugiego. W tym miejscu można przytoczyć spotkanie Stowarzyszenia Kobiet Lasu, które miało miejsce w 2013 roku, i wystąpienie obecnie już prof. Katarzyny Kłosińskiej, językoznawcy z Instytutu Języka Polskiego UW na temat męskich i żeńskich nazw zawodów. Jak możemy przeczytać na stronie towarzystwa w streszczeniu z wydarzenia: „Zaciekawienie pań wzbudziła odmiana „leśnych” zawodów, takich jak drwal – drwalka, pilarz – pilarka¹¹. – Chyba dobrze, że prawo nie pozwala mi być »pilarką« – z uśmiechem komentowała w kuluarach jedna z pań¹². To tylko wskazuje na sposób postrzegania rzeczywistości oraz na kategorie wyróżnione przez Kamasę. Gdy ktoś pyta mnie, kim jestem jako muzyk (gram profesjonalnie na klarnecie), wolę męską wersję tej nazwy – klarnecista – nie klarnecistka. Prawdopodobnie dzieje się tak, ponieważ w języku polskim przyrostek -ka dodany do rzeczownika służy nie tylko do tworzenia żeńskiej nazwy zawodu, ale także jako zdrobienie niektórych rzeczowników, np. kokarda – kokardka.

Jednakże należy mieć na względzie przede wszystkim gramatykę języka polskiego oraz uzus. Język polski jest językiem fleksyjnym, a co za tym idzie, rzeczowniki (tu nazwy zawodów) mogą wystąpić w rodzaju męskim bądź rodzaju żeńskim. Kolejnym krokiem w artykule jest analiza rzeczowników żeńskich i męskich dotyczących zawodów leśnych. Biorąc pod uwagę polską gramatykę, możemy wyróżnić różne typy jednostek słowotwórczych. Mimo to czasami tylko jeden element pełni funkcję jednostki słowotwórczej (STRUTYŃSKI 1999, s. 237). Typowym przykładem takiej jednostki (która pojawia się w każdym przykładzie w moich badaniach) jest formant (sufiks) -ka, np. chata – chatka. Taki formant słowotwórczy może mieć trzy funkcje (STRUTYŃSKI 1999, s. 245):

- strukturalną,
- semantyczną (rodzaj żeński) kot – kotka,
- syntaktyczną.

11 Pilarka to też rodzaj piły, czyli narzędzia do cięcia drewna. Komentarz ten może mówić o pewnym uprzedmiotowieniu, deprecjonującym zawód (analogicznie do antroporfizacji zwierząt, animalizacji ludzi, to uprzedmiotowienie kobiet).

12 http://www.laspolski.pl/Stowarzyszenie_kobiet_lasu_leśnik_vs._leśniczka,storna-2327.html (dostęp: 2.10.2020).

W języku polskim „nowe słowa są tworzone przy użyciu procesu łączenia, skracania i mieszania już istniejących słów i/lub morfemów”¹³ (WILLIM, MAŃCZAK-WOHLFELD 1997, s. 17). Również „najczęstszy proces tworzenia nowych słów, tj. łączenie, obejmuje dwa różne procesy morfologiczne: afiksację i tworzenie rzeczowników złożonych. W języku polskim afiksacja jest zdecydowanie najbardziej produktywnym źródłem nowych słów”¹⁴ (WILLIM, MAŃCZAK-WOHLFELD 1997, s. 17). „Przy łączeniu w źródłosłowie dodaje się związany z nim morfem, tj. afiks. Sufiksacja (przyrostek) to dodanie przyrostka na końcu słowa, a prefiks (przedrostek) to dodanie przedrostka na początku słowa”¹⁵ (WILLIM, MAŃCZAK-WOHLFELD 1997, s. 17). Co więcej, „sufiksacja używana jest częściej niż prefiksacja w tworzeniu nowych słów”¹⁶ (WILLIM, MAŃCZAK-WOHLFELD 1997, s. 17). Na przykład *leśnica* mogłaby wskazywać na żeńską formę współczesnego *leśnika*. Na terenie Pomorza Gdańskiego formant *-ica* jest żeńskim odpowiednikiem męskiego *-ec* (por. Górnowicz 1975, s. 35, za: Zajac 2015, s. 273). Natomiast słownik wileński podpowiada nam, że jest to owad skrzydlaty, należący do rzędu dwuskrzydłych, pszczołkowatych. Dopiero pod hasłem *leśniczyna* dowiadujemy się, że jest to żona leśniczego (współcześnie SJP mówi nam, że również jest to żona leśniczego i podaje termin synonimiczny *leśniczowa*). Co zatem z zawodem leśniczego w formie żeńskiej? Współcześnie wiele zawodów otrzymuje sufiks *-ka* do rdzenia nazwy zawodu. Zatem czy byłaby to *leśniczka*? Obecnie wszystko jest możliwe, ale co znajdziemy pod tym hasłem w słowniku wileńskim? *Leśniczka* jest to mała leśna sowa (u Lindego gatunek sowy), co mogłoby wskazywać na znaczne przesunięcie semantyczne wyrazów, gdyby do obiegu trafił termin *leśniczka* jako żeński odpowiednik leśniczego (obecnie w SJP brak definicji, natomiast na stronie Lasów Państwowych możemy znaleźć artykuł pod tytułem *Leśniczka z werwą*¹⁷). Co więcej, społeczność leśna w odniesieniu do kobiety o zawodzie leśniczego właśnie używa terminu *leśniczka*¹⁸. W tekście zamieszczonym na Facebooku Lasów Państwowych zwrot „część leśniczek” sugeruje, że społeczność ta używa formy „leśniczka”. Jest to termin hiperonimiczny,

13 “new words are created using process of combining, shortening, and blending already existing words and/or morphemes” [wszystkie tłumaczenia zostały dokonane przez autorkę tego tekstu]

14 “the most common process of making new words, combining, subsumes two different morphological processes: affixation and compounding. In Polish, by contrast, affixation is by far the most productive source of new words”

15 “In affixation, a bound morpheme, an affix, is added to a base. Suffixation is addition of a bound morpheme, a suffix, to the end of the base and prefixation is addition of a bound morpheme, a prefix, to the beginning of the base”

16 “suffixation is used more frequently than prefixation in creating new words”

17 <https://www.lasy.gov.pl/pl/informacje/aktualnosci/lesniczka-z-werwa> (dostęp: 2.01.2020).

18 <https://www.facebook.com/LasyPanstwowe/posts/10157992544087630> (dostęp: 10.01.2020).

oznaczający kobietę zatrudnioną w Lasach Państwowych na dowolnym stanowisku. Męskim odpowiednikiem *leśniczki* jest *leśniczek* (w słowniku Lindego ptak, obecnie *zawadzik leśniczek* – gatunek pluskwiaka z podrzędu różnoskrzydłych i rodziny tarczówkowatych). Jak wspomniano, do tworzenia żeńskich nazw zawodów używamy przyrostka -ka. Jednakże nie zawsze intuicyjnie można go dodać. Na przykład bez problemu ze *strażnika* zrobimy *strażniczkę*, z *bartnika* *bartniczkę*, natomiast z *leśniczego* nie zrobimy już *leśniczki*, ponieważ historycznie rzecz biorąc, termin ten oznacza całkiem co innego. Oczywiście możemy to zrobić, ponieważ gramatyka języka polskiego na to pozwala, jednak możemy napotkać problem, czy dla „wtajemniczonych”, którzy wiedzą, że to sowa, nie będzie to proces animalizacji zawodu wykonywanego przez kobiety – a zatem czy nazwa *leśniczka* nie będzie postrzegana w środowisku jako deprecjonująca.

PODSUMOWANIE

Podsumowując, analiza diachroniczna wybranych terminach związanych z nazwami zawodów leśnych i okołoleśnych wykazała, że niektóre nazwy zawodów uległy diametralnej zmianie. Związane jest to przede wszystkim z rozwojem technologicznym na przestrzeni wieków. Ostatnie dekady ubiegłego wieku oraz XXI wiek obfitują w zawody, które 200 lat temu nie były dostępne. Obecnie cała struktura organizacyjna w nadleśnictwie jest również, oprócz typowych zawodów związanych z tymi w terenie, mocno podlegająca części administracyjnej i pracy biurowej, co nie było tak widoczne w ubiegłych wiekach. Biorąc na przykład pod uwagę zawód informatyka czy księgowej, należy stwierdzić, że jest to dopiero wytwór drugiej połowy XX wieku w znaczeniu zbliżonym do dzisiejszego, a wiemy, że w nadleśnictwach osoby zajmujące np. stanowisko księgowej są po studiach przyrodniczych. Terminy oznaczające niektóre z zawodów całkiem wyszły z użycia (np. gajowy), a jeszcze inne z upływem wieków zmieniły swoje znaczenie (np. *leśniczka* – z małej puchatej sowy, stała się kobietą wykonującą zawód leśnika). Co więcej, przedstawiona analiza może być podłożem do dalszych badań, ponieważ postawiony cel nie został w pełni osiągnięty (nie wszystkie zawody leśne zostały wzięte pod uwagę).

Definicje słownikowe posłużyły w tym artykule do dokonania wstępnych ustaleń terminologicznych. Dopiero analiza właściwa, tj. sprawdzenie aktów normatywnych i dokumentów regulujących zawody leśne, ukazała nam szeroki wachlarz tej profesji oraz pozwoliła ustalić obecne znaczenia.

W porównaniu do różnych kategorii zawodów można zauważyć, że niekiedy są one bardziej wyspecjalizowane, określone (rozróżnienia wśród lekarzy, np. lekarz geriatra czy lekarz okulista itd.), a niekiedy nadmiernie szerokie (np. muzyk). Wybrane terminy pokazały, że w języku ogólnym istnieją określenia poszczególnych nazw zawodów leśnych oraz że funkcjonują w obiegu takie, które są błędne pod kątem gramatyki języka polskiego, np. *leśniczka*. Należy również zauważyć, że nie tylko w ogólnym obiegu, ale i w środowisku branżowym leśników można spotkać się z terminem *leśniczka* oznaczającym kobietę wykonującą

zawód leśnika, co zostało przedstawione w treści artykułu. Wykazano, że w wielu przypadkach zawody leśne mogą być zarówno żeńskie, jak i męskie zgodnie z regułami gramatyki języka polskiego i po dodaniu sufiksu -ka do rzeczownika gatunkowego. Co więcej, liczba zawodów, która została tutaj przedstawiona, może być podstawą do dalszych badań w tej dziedzinie i regulacji zawodu leśnika szerzej w przyszłości, np. w ustawie o zawodach.

Zgodnie z tym, co podają strony nadleśnictw, znajdziemy na nich takie nazwy w strukturze, jak nadleśniczy, inżynier nadzoru, podleśniczy, zastępca nadleśniczego, które w klasyfikacji ISCO-08 nie występują. Oprócz tego ustawa o lasach podaje takie zawody, jak dyrektor generalny, zastępca dyrektora generalnego, główny inspektor Straży Leśnej, dyrektorzy regionalni, kierownicy jednostek organizacyjnych itd. Zawody te nie pokrywają się z klasyfikacją ISCO-08. Co więcej, w Statucie Państwowego Gospodarstwa Leśnego nazwy zawodów już w dużo większej części pokrywają się z treścią ustawy. Dlatego można uznać, że klasyfikacja ISCO-08, która jest międzynarodowa, i krajowe regulacje – nie są w pełni kompatybilne.

LITERATURA

- BAŃKO M., *Słowniki dawne i współczesne – Słownik języka polskiego Samuel Bogumił Linde* (<http://www.leksykografia.uw.edu.pl/sowniki/37/sownik-jezyka-polskiego-war-szawa-1807-1814>; dostęp: 31.12.2019).
- Departament Rynku Pracy MRPiPS https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow/-/klasyfikacja_zawodow/zawod/314301?_jobclassificationportlet_WAR_nnkportlet_backUrl=https%3A%2F%2Fpsz.praca.gov.pl%2Frynek-pracy%2Fbazy-danych%2Fklasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci%2Fwyszukiwarka-opisow-zawodow%2F%3Fp_id%3Djobclassificationportlet_WAR_nnkportlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1%26_jobclassificationportlet_WAR_nnkportlet_query%3Dle%25C5%259Bnik; dostęp: 31.12.2019).
- DOROSZEWSKI W., 1958, *Słownik języka polskiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- GÓRNOWICZ H., 1975, *Ze studiów nad toponomastyką Pomorza Gdańskiego*, IV, *Nazwy terenowe i wodne z sufiksem -ica i jego pochodnymi*, „Onomastica”, 20, s. 35–78.
- International Labour Office. 2012. *International Standard Classification of Occupations*, vol. 1, *Structure, group definitions and correspondence tables*, ISCO-08, Geneva.
- JADACKA H., 2005, *Kultura języka polskiego. Fleksja, słotwórstwo, składnia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- KAMASA V., 2007, *Fryzjer czy fryzjerka? Rodzaj gramatyczny nazwy zawodu jako nośnik statusu społecznego*, [w:] *Investigationes Linguisticae*, vol. XV, s. 56–79.
- KLEMENSIEWICZ Z., 1985, *Historia języka polskiego*, t. III, rozdz. *Słowniki*, PWN, Warszawa. s. 653–655.
- Lasy Państwowe (<https://www.lasy.gov.pl/pl/edukacja/sownik/g>; dostęp: 2.01.2020).

- LINDE S.B., 1807, *Słownik języka polskiego, Wstęp do Słownika języka polskiego*, Drukarnia Xsięży Pijarów, Warszawa, s. II–VI.
- MAĆKOWIAK K., 2017, Leśnik czy leśniczy? (http://www.poznan.lasy.gov.pl/aktualnosci/-/asset_publisher/i4ZQ/content/lesnik-czy-lesniczy/-pop_up#.Xg3byhtCfcs; dostęp: 2.01.2020).
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Wortal Publicznych Służb Zatrudnienia (https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow/-/klasyfikacja_zawodow/zawod/314301?_jobclassificationportlet_WAR_nnkpportlet_backUrl=https%3A%2F%2Fpsz.praca.gov.pl%2Frynek-pracy%2Fbazy-danych%2Fklasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci%2Fwyszukiwarka-opisow-zawodow%2F%3Fp_p_id%3Djobclassificationportlet_WAR_nnkpportlet%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1%26_jobclassificationportlet_WAR_nnkpportlet_query%3Dle%25C5%259Bnik (dostęp: 31.12.2019).
- Nadleśnictwo Poznań (<http://www.poznan.lasy.gov.pl/>; dostęp: 5.01.2020).
- Nadleśnictwo Zielona Góra (http://www.zielonagora.zielonagora.lasy.gov.pl/organizacja-nadlesnictwa/-/asset_publisher/1M8a/content/organizacja-nadlesnictwa?_101_INSTANCE_1M8a_viewMode=view&redirect=http%3A%2F%2Fwww.zielonagora.zielonagora.lasy.gov.pl%2Forganizacja-nadlesnictwa%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_1M8a%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1#.XhIL9xtCfcs; dostęp: 5.01.2020).
- NAGÓRKO A., 1998, *Zarys gramatyki polskiej (ze słowotwórstwem)*, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa.
- OLKIEWICZ J., 1988, *Od A do Z, czyli O encyklopediach i encyklopedystach*, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa, s. 147–150.
- Ponadzakładowy Układ Zbiorowy Pracy dla Pracowników Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe z dnia 29 stycznia 1998 r. Tekst jednolity, według stanu na dzień 27 marca 2017 r., obejmujący zmiany wprowadzone Protokołami dodatkowymi nr 1–26 do PUZP.
- SŁAWIŃSKI F.F., 1873, *Obliczenie wyrazów zawartych w trzech słownikach: 1. Lindego. 2. Wileńskim i 3. Rykaczewskiego*. Warszawa.
- Słownik języka polskiego* (<https://sjp.pl/>; dostęp: 2.01.2020).
- STRUTYŃSKI J., 1999, *Gramatyka polska*, Wydawnictwo Tomasz Strutyński, Kraków.
- Ustawa z dnia 28 września 1991 roku o lasach (Dz.U. 1991 nr 101, poz. 444).
- WILLIM E., MAŃCZAK-WOHLFELD E., 1997, *A contrastive approach to problems with English*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, Kraków.
- ZAJĄC E., 2015, *Budowa słowotwórcza ojkonimów i anojkonimów jednoskładnikowych (na podstawie materiału z terenu powiatu tureckiego)*, Rozprawy Komisji Językowej ŁTN, t. 56, s. 267–279.
- ŻMIGRODZKI P., 2003, *Wprowadzenie do leksykografii polskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, s. 169–173.

NAZWY WYBRANYCH ZAWODÓW LEŚNYCH – KRÓTKIE BADANIE DIACHRONICZNE

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza diachroniczna nazw zawodów leśnych w języku polskim. Jako metody badawcze zastosowano porównanie terminów ze słowników wileńskiego, Lindego oraz obecne znaczenie słownikowe i ogólne, a także obserwację empiryczną. Materiał badawczy obejmuje Polski Dziennik Ustaw dotyczący nazw zawodów i inne powiązane dokumenty, np. rozporządzenie ISCO-08. Autorka skupiła się również na rozróżnieniu nazw zawodów w języku polskim ze względu na rodzaje – męski oraz żeński. Analizowany materiał wykazał, że nazwy zawodów leśnych zmieniły się znacząco na przestrzeni lat. Nazwa *leśniczy* jest powszechna, jednak uprzednio funkcjonowała nazwa *gajownik* czy *gajowy*. Nastąpiły też przesunięcia semantyczne niektórych nazw. Autorka wybrała ten temat, aby podjąć analizę diachroniczną zawodów leśnych i ukazać, jakie zmiany językowe dokonały się na przestrzeni lat.

Słowa kluczowe: zawody leśne, nazwy zawodów, rodzaj żeński i męski, badania diachroniczne

NAMES OF SELECTED FOREST PROFESSIONS – A SHORT DIACHRONIC ANALYSIS

Summary

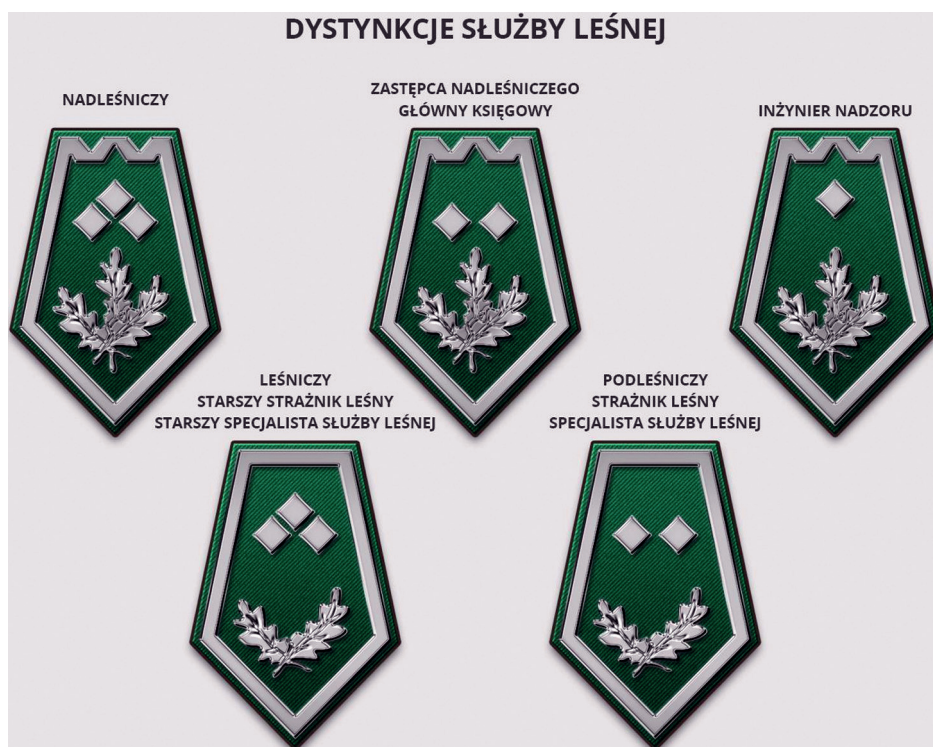
The aim of this paper is a diachronic analysis of names of forest professions in Polish. The comparison of terms from the Vilnius and Linde dictionaries as well as the current meanings found in dictionaries and general meanings and empirical observation – as research methods – have been applied. The research material includes the Polish Journal of Laws regarding the names of the professions and other related documents, e.g. Regulation ISCO-08. The author also focused on distinguishing the names of professions in Polish by gender type – male and female. The analysed material showed that the names of forest professions have changed significantly over the years. The name “leśniczy” (En. forester) is common, but previously the name “gajownik” or “gajowy” was used. Also, the analysed material showed that there were semantic shifts of some names. The author chose this topic to undertake a diachronic analysis of forest professions and show what language changes have occurred over the years.

Keywords: forest professions, professions names, male and female gender, diachronic analysis

Ryc. 1. Schemat organizacyjny Nadleśnictwa Zielona Góra (źródło: <https://zielonagora.zielonagora.lasy.gov.pl/organizacja-nadlesnictwa#.XmdgBmhKiUl>)

Fig. 1. Organizational chart of Zielona Góra Forest Inspectorate (source: <https://zielonagora.zielonagora.lasy.gov.pl/organizacja-nadlesnictwa#.XmdgBmhKiUl>)

Ryc. 2. Dystynkcje służby leśnej (źródło: <https://zielonagora.zielonagora.lasy.gov.pl/organizacja-nadlesnictwa#.XmdgBmhKiUl>)

Fig. 2. Forest Service distinctions (source: <https://zielonagora.zielonagora.lasy.gov.pl/organizacja-nadlesnictwa#.XmdgBmhKiUl>)